Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3582/2010, ECLI:CZ:NS:2011:29.CDO.3582.2010.1

Číslo: 97/2011

Právní věta:

Poučení, jak má v insolvenčním řízení postupovat přihlášený věřitel, jehož nevykonatelná pohledávka byla při přezkumném jednání účinně popřena co do pravosti, výše nebo pořadí, se takovému věřiteli v případě, že je při přezkumném jednání přítomen, má dostat již při tomto jednání.

Nestane-li se tak, pak písemné vyrozumění ve smyslu ustanovení § 197 odst. 2 insolvenčního zákona, splňující náležitosti vymezené vyhláškou č. 311/2007 Sb., musí insolvenční správce zaslat nejen těm věřitelům popřené nevykonatelné pohledávky, kteří se přezkumného jednání nezúčastnili, nýbrž i těm věřitelům popřené nevykonatelné pohledávky, kterým se - ač byli přítomni - náležitého poučení při přezkumném jednání nedostalo.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 20.01.2011

Spisová značka: 29 Cdo 3582/2010

Číslo rozhodnutí: 97

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Insolvence, Poučovací povinnost soudu

Předpisy: § 13 předpisu č. 311/2007Sb.
§ 160 IZ
§ 190 odst. 1 IZ
§ 197 IZ
§ 198 odst. 1 IZ
§ 239 odst. 3 o. s. ř.
§ 7 odst. 1 IZ

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

V r c h n í s o u d v Praze usnesením ze dne 18. 2. 2010 k odvolání žalobce potvrdil usnesení ze dne 26. 11. 2009, jímž K r a j s k ý s o u d v Ústí nad Labem odmítl žalobu, kterou se žalobce domáhal určení, že jeho pohledávka za dlužníkem G. CH., s. r. o. (dále jen „dlužník“), „je pohledávkou s právem na uspokojení pohledávky ze zajištění“.

Odvolací soud – cituje ustanovení § 160 odst. 4, § 197 odst. 2 a § 198 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – shodně se soudem prvního stupně uzavřel, že žalobce podal žalobu o určení práva na uspokojení pohledávky ze zajištění „opožděně".

Přitom zdůraznil, že žalobce se osobně zúčastnil zvláštního přezkumného jednání konaného 19. 11. 2008 (dále jen „přezkumné jednání"). Na tomto přezkumném jednání byla mimo jiné přezkoumána i pohledávka žalobce č. P45 a ve vztahu k ní popřeno právo na uspokojení ze zajištění. „Lhůta k podání žaloby začala běžet dnem následujícím po dni, kdy se konalo přezkumné jednání, neboť nebylo prokázáno, že by z něho žalobce předčasně odešel, a marně uběhla dnem 19. 12. 2008; žaloba doručená soudu 31. 12. 2008 byla tak podána opožděně". Přitom ani odvolací soud „neuvěřil" námitce žalobce, že ze zvláštního přezkumného jednání odešel, nehledě na to, že žalobce sám potvrdil „převzetí vyrozumění žalovaného z 26. 11. 2008, v němž byly jakékoliv žalobcovy pochybnosti o tom, zda při přezkumném jednání byla či nebyla jeho pohledávka co do pořadí popřena, rozptýleny".

Proti usnesení odvolacího soudu podal žalobce dovolání, které má za přípustné podle ustanovení § 238a odst. 1 písm. a) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, namítaje, že „rozhodnutí je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci", tj. uplatňuje dovolací důvody podle ustanovení § 241a odst. 2 o. s. ř.

Dovolatel nesouhlasí s aplikací ustanovení § 197 odst. 1 a § 198 odst. 1 insolvenčního zákona na zjištěný skutkový stav, přičemž opakuje, že „se účastnil pouze první části jednání, při níž nezaznělo rozhodnutí insolvenčního správce o popření pořadí jeho zajištěné pohledávky". Právě proto insolvenční správce žalobce dopisem datovaným 26. 11. 2008, který byl žalobci doručen 19. 12. 2008, vyrozuměl o popření práva na uspokojení pohledávky ze zajištění a informoval jej o tom, že pohledávku považuje za nezajištěnou. Lhůta k podání žaloby mu tak začala běžet (až) 20. 12. 2008 a žaloba o určení pořadí pohledávky byla podána ve lhůtě 15 dní od doručení vyrozumění, tj. včas.

Podle dovolatele není jeho chybou, že v protokole o jednání ze dne 19. 11. 2008 nebylo zaznamenáno, že přezkumné jednání opustil. Současně s dovoláním pak mimo jiné doložil fotokopii obálky, jež obsahovala vyrozumění insolvenčního správce ze dne 26. 11. 2008, ze které je zřejmé, že zásilka byla podána na poštu k přepravě 5. 12. 2008 a jde-li o doručení obsahuje údaje „nezastižen – oznámeno 8/12", „konec úložní doby 23/12", nečitelný podpis a jméno „J. Č.".

Proto požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc tomuto soudu vrátil k dalšímu řízení.

Žalovaný považuje rozhodnutí odvolacího soudu za správné a doplňuje, že z jeho dopisu žalobci datovaného 26. 11. 2008 je evidentní, že „šlo o neformální upozornění" na možnost uplatnit právo na určení pořadí pohledávky a nikoliv o vyrozumění ve smyslu ustanovení § 197 odst. 2 insolvenčního zákona.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Podle ustanovení § 7 odst. 1 insolvenčního zákona pro insolvenční řízení a pro incidenční spory se použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení.

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (ve znění účinném od 1. 7. 2009) se

podává z bodu 1. a 12., části první, článku II. zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Přitom pro rozhodnutí vydaná v insolvenčním řízení jsou ustanovení občanského soudního řádu o přípustnosti dovolání přiměřeně aplikovatelná dle § 7 odst. 1 insolvenčního zákona.

Dovolání žalobce proti usnesení odvolacího soudu je – bez dalšího – přípustné podle ustanovení § 239 odst. 3, části věty před středníkem, o. s. ř.; podmínku, aby šlo o potvrzující usnesení odvolacího soudu, ohledně kterého dovolací soud dospěje k závěru, že má po právní stránce zásadní význam (formulovanou ve větě druhé označeného ustanovení poukazem na obdobné použití § 237 odst. 1 a 3 o. s. ř.), má Nejvyšší soud za obsolentní z příčin popsaných např. v díle Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009 str. 1903-1904.

Podle ustanovení § 190 odst. 1 insolvenčního zákona přezkoumání přihlášených pohledávek se děje na přezkumném jednání nařízeném insolvenčním soudem.

Podle ustanovení § 197 insolvenčního zákona výsledek přezkumného jednání zapíše insolvenční správce do seznamu přihlášených pohledávek; takto upravený seznam tvoří součást zápisu o přezkumném jednání. Věřitelům, kteří o to požádají, vydá insolvenční soud z tohoto seznamu výpis (odstavec 1). Věřitele, jehož nevykonatelná přihlášená pohledávka byla popřena při přezkumném jednání, jehož se nezúčastnil, o tom insolvenční soud písemně vyrozumí, a to i tehdy, je-li popření uvedeno v upraveném seznamu přihlášených pohledávek (odstavec 2).

Podle ustanovení § 198 odst. 1 insolvenčního zákona věřitelé nevykonatelné pohledávky, která byla popřena insolvenčním správcem, mohou uplatnit své právo žalobou na určení u insolvenčního soudu do 30 dnů od přezkumného jednání; tato lhůta však neskončí dříve než uplynutím 15 dnů od doručení vyrozumění podle § 197 odst. 2. Žalobu podávají vždy proti insolvenčnímu správci. Nedojde-li žaloba ve stanovené lhůtě insolvenčnímu soudu, k pohledávce popřené co do pravosti se nepřihlíží; pohledávka popřená co do výše nebo pořadí je v takovém případě zjištěna ve výši nebo pořadí uvedeném při jejím popření.

Podle ustanovení § 160 insolvenčního zákona incidenční spor se projedná a rozhodne na návrh oprávněné osoby, podaný v rámci insolvenčního řízení u insolvenčního soudu; tento návrh má povahu žaloby (odstavec 1). Žalobu podanou podle odstavce 1 opožděně nebo osobou, která k tomu nebyla oprávněna, insolvenční soud odmítne. Stejně postupuje, má-li žaloba nedostatky, které se nepodařilo odstranit a které mu brání v řízení o ní pokračovat (odstavec 4).

Podle ustanovení § 13 vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona (dále jen „vyhláška“), písemné vyrozumění o popření nevykonatelné pohledávky obsahuje označení insolvenčního soudu včetně spisové značky, pod kterou je insolvenční řízení vedeno, označení dlužníka a označení věřitele, jemuž je toto vyrozumění určeno, údaje umožňující identifikaci popřené nevykonatelné pohledávky, informaci o tom, zda tato pohledávka byla popřena co do pravosti, výše nebo pořadí, stanovisko dlužníka, datum a podpis insolvenčního správce. U pohledávky popřené co do výše se ve vyrozumění uvede, v jaké výši byla insolvenčním správcem popřena, u pohledávky popřené co do pořadí se ve vyrozumění uvede, v jakém pořadí má být pohledávka podle insolvenčního správce uspokojena (odstavec 1). Vyrozumění dále obsahuje poučení, že pokud nepodá věřitel, jehož nevykonatelná pohledávka byla popřena, proti insolvenčnímu správci u insolvenčního soudu žalobu na určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky, nebude k pohledávce popřené co do pravosti nadále v insolvenčním řízení přihlíženo a pohledávka popřená co do výše nebo pořadí se bude pokládat za zjištěnou ve výši nebo pořadí uvedeném při jejím popření insolvenčním správcem. Ve vyrozumění se uvede i poučení, že věřitel, jehož nevykonatelná pohledávka byla popřena, se v podané žalobě může jako důvodu vzniku pohledávky dovolávat jen skutečností uvedených v přihlášce nebo při přezkumném jednání a dále

skutečností, o kterých se věřitel dozvěděl později proto, že mu kupující ze smlouvy o prodeji podniku nebo jeho části podle obchodního zákoníku neoznámil včas převzetí dlužníkova závazku. Vyrozumění dále obsahuje poučení o tom, že lhůta k podání žaloby činí 30 dnů od přezkumného jednání a že tato lhůta neskončí dříve než uplynutím 15 dnů od doručení vyrozumění (odstavec 2).

Jakkoliv insolvenční zákon výslovně neupravuje poučovací povinnost insolvenčního soudu ve vztahu k věřitelům, kteří se zúčastnili přezkumného jednání, při němž byla jejich nevykonatelná pohledávka popřena insolvenčním správcem, o tom, že mohou uplatnit své právo žalobou na určení u insolvenčního soudu do 30 dnů od přezkumného jednání, lze takovou povinnost insolvenčního soudu v obecné poloze dovodit ze zásad insolvenčního řízení, jak jsou vyloženy především v § 5 insolvenčního zákona, konkrétně ze zásady formulované pod písmenem b) tohoto ustanovení, podle níž věřitelé, kteří mají podle tohoto zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti. Insolvenční zákon nelze ve světle této zásady interpretovat způsobem, jenž by vedl k závěru, že věřitel, který se o chod insolvenčního řízení nezajímá a k přezkumnému jednání se nedostaví, na tom z hlediska míry informací, jež mu mají poskytnout příslušné procesní subjekty, bude lépe, než věřitel, který se insolvenčního řízení aktivně účastní a k přezkumném jednání se dostaví. Ve spojení s obsahem podpůrně (přiměřeně ve smyslu § 7 odst. 1 insolvenčního zákona) aplikovatelného ustanovení § 5 o. s. ř. (není totiž pochyb o tom, že jde o poučení o procesních právech /a povinnostech/ účastníků) je tudíž namístě závěr, že poučení, jak má v insolvenčním řízení dále postupovat přihlášený věřitel, jehož nevykonatelná pohledávka byla při přezkumném jednání účinně popřena co do pravosti, výše nebo pořadí, se takovému věřiteli v případě, že je při přezkumném jednání přítomen, má dostat již při tomto jednání (zpravidla v jeho závěru a lhostejno, zda od insolvenčního soudu nebo prostřednictvím přítomného insolvenčního správce).

Nestane-li se tak, pak písemné vyrozumění ve smyslu § 197 odst. 2 insolvenčního zákona, splňující náležitosti vymezené v podrobnostech vyhláškou č. 311/2007 Sb., musí insolvenční správce zaslat nejen těm věřitelům popřené nevykonatelné pohledávky, kteří se přezkumného jednání nezúčastnili, nýbrž i těm věřitelům popřené nevykonatelné pohledávky, kterým se – ač byli přítomni – náležitého poučení při přezkumném jednání nedostalo.

V poměrech projednávané věci je nepochybné, že přezkumné jednání, na kterém bylo u přihlášky pohledávky č. P45 (rozuměj přihlášky žalobce) popřeno právo na uspokojení ze zajištění, se konalo 19. 11. 2008 a žaloba o určení práva na uspokojení pohledávky ze zajištění došla insolvenčnímu soudu 31. 12. 2008. Z obsahu spisu (a insolvenčního rejstříku) je přitom zjevné, že protokol o přezkumném jednání neobsahuje žádné poučení ze strany insolvenčního soudu ve vztahu k přítomným přihlášeným věřitelům popřené nevykonatelné pohledávky k podání žaloby podle ustanovení § 198 odst. 1, části věty před středníkem, insolvenčního zákona a ani vyrozumění ze strany insolvenčního správce ze dne 26. 11. 2008 neobsahuje žádné údaje o tom, v jaké lhůtě a u kterého soudu je nutné takovou žalobu podat.

Jelikož soudy nižších stupňů založily svá rozhodnutí na závěru o opožděnosti žaloby o určení práva na uspokojení pohledávky ze zajištění na pouhém zjištění, že žalobce se zúčastnil přezkumného jednání, na němž bylo toto právo popřeno, aniž se zabývaly otázkou, zda žalobci insolvenční soud poskytl shora uvedené poučení podle ustanovení § 5 o. s. ř. (a aniž v této souvislosti posuzovaly obsahové náležitosti vyrozumění insolvenčního správce ze dne 26. 11. 2008), shledává Nejvyšší soud dovolání žalobce důvodným; proto rozhodnutí soudů nižších stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. (§ 243b odst. 2, část věty za středníkem, a odst. 3 o s. ř.).